

Erään puheenjohtajan näkemys lautamiesten kanssa työskentelystä

Lautamiespäivät 22.3.2025

Jose Saranpää, kärjätuomari
Pohjois-Karjalan kärjäoikeus

Itsestäni

- Lyhyt urakuvaus
 - Kotoisin pääkaupunkiseudulta
 - Valmistunut keväällä 2018 oikeustieteen maisteriksi Helsingin yliopistolta.
 - Julkisenä oikeusavustajana Lahdessa, Suonenjoella ja Nilsiässä 2018 – 2019.
 - **Käräjänotaarina** Oulun käräjäoikeudessa 2020 – 2021.
 - Hovioikeuden esittelijänä Itä-Suomen hovioikeudessa 2021 – 2023
 - **Käräjätuomarina** Pohjois-Karjalan käräjäoikeudessa 2023 –
- Kokemukset lautamiesten kanssa työskentelystä **tummennettuina.**

Millaisissa jutuissa on lautamiehet

- Käräjätuomari
 - Oikeudenkäymiskaari 2 luku 1 §
 - Käräjäoikeus on päätösvaltainen rikosasiassa, kun tuomioistuimessa on **puheenjohtaja ja kaksi lautamiestä**.
 - Käräjäoikeus on päätösvaltainen rikosasiassa **myös kolmen lainoppineen jäsenen kokoonpanossa**, jos sitä asian laadun tai muun erityisen syyn vuoksi on pidettävä perusteltuna.
 - Saman luvun 4 §
 - Rikosasiassa käräjäoikeus on päätösvaltainen myös, kun siinä **on yksin puheenjohtaja**, jos mistään syytteessä tarkoitettua yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty ankarampaa rangaistusta kuin vankeutta enintään neljä vuotta.
- Käräjänotaari
 - Laki tuomioistuinharjoittelusta 16 § 1 mom
 - Laamanni voi määrätä virassa kaksi kuukautta olleen käräjänotaarin toimimaan yksittäisessä asiassa:
 - 5) **puheenjohtajana** oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettua kokoonpanossa rikosasiassa, jossa mistään syytteessä tarkoitettua yksittäisestä rikoksesta ei syytteessä mainittujen seikkojen vallitessa tehtynä ole säädetty muuta rangaistusta kuin rikesakko, sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta eikä vastaaja ole syytteessä tarkoitettun rikoksen johdosta vangittuna, matkustuskiellossa tai virantoimituksesta pidätettynä.

Millaista käyttäytymistä lautamieheltä odotetaan?

- Poimintoja salikäyttäytymisestä HON Juha Hartikaisen esityksestä "*uudet lautamiehet – lautamiesetiketti*"
 - Valmistautuminen
 - Saavu paikalle ajoissa
 - Ilmoita esteestä heti
 - Varaudu istunnon venymiseen
 - Salissa ja salin ulkopuolella
 - *Muista koetun oikeudenmukaisuuden tärkeys*
 - *Jätä ennakoasenteet salin ulkopuolelle, tule paikalle avoimin mielin*
 - *Kunnioita kaikkia asianosaisia ja todistajia salissa*
 - *Älä ilmaise mielipidettäsi asiasta salissa ja vältä elehtimistä, kuten haukottelua, pään pyörittelyä, hymähtelyä jne.*
 - *Keskity asian käsittelyyn, älä mihinkään muuhun*
 - *Puhelimen käyttö ei kuulu saliin*

Lautamiehen rooli

- KKO 2023:82, kohta 9
 - Korkein oikeus toteaa, että lautamiehet, joilla on yksilöllinen äänioikeus, ovat **tuomioistuimen jäseniä ja toimivat tuomarin vastuulla**. Edeltä ilmenevin tavoin lautamiehen on annettava tuomarinvakuutus ennen tehtävään ryhtymistään. **Tuomarinvakuutuksen antamisella tuomioistuimen jäsen lupaa ja vakuuttaa kunnian ja omantunnon kautta, että toimii virassa perustuslakia ja lakia noudattaen, tuomitsee oikeudenmukaisesti ja puolueettomasti parhaan ymmärryksen mukaan sekä kunnioittaa ihmisten yhdenvertaisuutta lain edessä**. Korkein oikeus katsoo, että tuomarinvakuutuksen antaminen ennen tehtävään ryhtymistä on laillinen edellytys sille, että lautamies voi toimia käräjäoikeuden ratkaisukokoonpanossa.

Bonus-kalvo: Oikeudenkäyntiä fiktiössä

- Miltä oikeudenkäynti voi näyttää tuomioistuimen ulkopuolelle – esimerkkejä fiktiöstä
 - Täällä pohjantähden alla (*Oikeudenkäynti Pentinkulmalla sisällissodan jälkeen, kohtauksissa kokoonpano on tauolla, keskustelee erään vastaajan vävyajan kanssa ja kuulee kirkkoherran lausunnon*)
 - <https://areena.yle.fi/1-1532434>, kohdasta 2:34:18–2:37:10
 - Miten oikeudenmukainen oikeudenkäynti varmistetaan myös poikkeusoloissa?
 - Show Trial - Julkinen tuomio (*Opiskelijatyttö murhaoikeudenkäynti, kohtauksessa syyttäjät kuulustele toista vastaajista*)
 - <https://areena.yle.fi/1-50800156>, kausi 1 jakso 5, kohdasta 33:50 –38:52
 - Kiinnitän huomiota erityisesti yleisön ja valamiehistön reaktioihin ja toisaalta uhrin äitiin kohtauksen lopussa (38:50-52).
 - Istunnoissa aina välillä voi tapahtua jotain, joka aiheuttaa välittömän reaktion. Tällöin voi olla vaikeaa olla ns. naama peruslukemilla.

Kiitos

ja oikein mainiota lautamiespäivää!